

EVLAT EDİNMENİN SONUÇLARI

*Yrd.Doç.Dr.Cem BAYGIN**

I. GİRİŞ

Evlat edinme kararı ile birlikte evlat edinenler ile evlatlık arasında yapay bir soybağı kurulur. Evlat edinmeye bağlanan hukuki sonuçlar konusunda belirleyici olacak iki farklı sistem söz konusudur. Tam evlat edinme sistemi ve sınırlı evlat edinme sistemi. Tam evlat edinmede, evlatlığın evlat edinenin ailesiyle tam olarak bütünleşmesini ve bu aileyi benimsemesini sağlama amacı güdüldüğünden, evlat edinmeye, -evlenme yasağına ilişkin bazı istisnai hükümler dışında- evlatlığın asıl ailesiyle tüm ilişkilerini sona erdirip, bütün haklar ve yükümlülükler bakımından yeni ailesinin tam üyesi haline gelmesini sağlayıcı sonuçlar bağlanmaktadır. İsviçre’de 1973 yılından bu yana uygulanan tam evlat edinme sistemi, evlat edinme ile oluşan yapay hısımlık ilişkisini, kan bağına dayanan hısımlıkla özdeşleştirmektedir. Evlat edinilen çocuk, evlat edinen ana babadan doğmuş bir çocuğun hukuki statüsünü kazanır. Bu kuralın sonucu olarak, evlat edinilen çocuk, sadece evlat edinenler ile değil, onların kan ve kayın hısımlarıyla da hısımlı olur. Evlatlık ve altsoyu, evlat edinene ve onun kan hısımlarına mirasçı olurken, onlar da evlatlık ve altsoyuna mirasçı olabilmektedirler. Buna mukabil, evlatlığın asıl ana babası ile olan soybağı ilişkisi sona erer. Dolayısıyla, evlatlık artık asıl ana babasına ve diğer kan hısımlarına mirasçı olamaz. Asıl ana babanın çocukla kişisel ilişki kurma hakkı da ortadan kalkar. Evlatlık ile asıl ailesi arasında sadece evlenme engelleri baki kalır¹.

* Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Öğretim Üyesi.

¹ Peter Tuor/Bernhard Schnyder/Jörg Schmid, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, Elfte Auflage, Zürich 1995, s.302,303; Cyril Hegnauer, Grundriss des Kindesrechts, Fünfte Auflage, Bern 1999, s.93,94; Peter Breitschmid (Hrsg. Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Thomas Geiser), Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Schweizerisches Zivilgesetzbuch I, Basel 1998, Art.267, s.1378,1379; Emine Akyüz, Çocukun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Ankara, 2000, s.124,125; Tuğrul Arat, Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açından Bakış, Prof.Dr. Osman F. Berki’ye Armağan, Ankara 1977, s.154; Rona Serozan, Çocuk Hukuku, İstanbul 2000, n.212, s.152; Şükran Şıpka, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi, İHFM., C.LVII, Sa.1-2, Y.1999, s.314.

Ancak üvey çocukların evlat edinilmesinde sisteme bir istisna getirilmektedir. Bu durumda çocuğun hem anasının hem de babasının sağlanması için evlat edinen ile halen evli olan asıl ana veya babanın çocukla arasındaki soybağı ilişkisinin devam ettiği kabul edilir². Evlat edinen, çocuk üzerindeki velayet hakkını diğer eş, yani çocuğun asıl ana veya babası ile birlikte kullanır. Böylece çocuğun tam anlamıyla bir aile ortamına kavuşması sağlanır.

‘ Evlatlığı öz ana babasından koparıp, tümüyle evlat edinenlere bağlayan bu sistem, evlatlık ilişkisinin haklı nedenlerle ortadan kaldırılmasına da olanak tanımaz. Nasıl ki bir çocuğun gerçek ana babası onunla aralarındaki ebeveyn ilişkisini ortadan kaldıramazsa, evlat edinen de evlatlık ilişkisini sona erdiremez. Tam evlat edinme rejiminde, evlat edinme ile kurulan soybağı ilişkisinden doğan hukuki sonuçların evlat edinen ile evlatlık arasında yapılan bir anlaşma ile değiştirilmesi de mümkün değildir.

Sınırlı evlat edinme rejiminde ise, evlat edinme, evlatlık ile asıl ailesi arasındaki soy bağını ortadan kaldırmaz. Evlatlık ile asıl ailesi arasındaki ilişkiler sınırlı olarak devam ederken, evlat edinen ile evlatlık arasında da sınırlı bir hısımlık ilişkisi meydana gelir. Şöyle ki, evlat edinilen çocuğun asıl ana babası evlatlık verdikleri çocukla kişisel ilişki kurma isteminde bulunabilirler. Çocuğun asıl ailesi ile bağları koparılmadığından, evlat edinilen çocuk, asıl ailesine de mirasçı olabilir. Ayrıca evlat edinilen çocuk sadece kendisini evlat edinene hısımlık olur; evlat edinenin kan veya kayın hısımları ile evlatlık arasında bir hısımlık ilişkisi kurulmaz. Dolayısıyla evlatlık evlat edinenin kan hısımlarına mirasçı olamaz. Ancak onun, bir taraftan kendi öz ailesinden gelen, diğer taraftan onu evlat edinen kişiden gelen çifte miras hakkı vardır. Sınırlı evlat edinme rejiminde, evlat edinmeden önce yapılacak bir sözleşme ile evlatlığın evlat edinene karşı olan mirasçılığının kısmen veya tamamen kaldırılmasına olanak tanınmaktadır. Bu rejim taraflara, aralarındaki evlatlık ilişkisini anlaşarak veya haklı sebeplere dayanarak hakim kararıyla geleceğe etkili olarak çözebilme olanağı da vermektedir³.

Karşılaştırmalı hukukta tam evlat edinmenin, ABD.’nin bazı eyaletlerinde, İngiltere ve Common Law ülkelerinde, İsviçre ve Almanya’da kabul edildiği görülmektedir. Sınırlı evlat edinme ise, Meksika, Filipinler, Peru ve

² Tuor/Schnyder/Schmid, s.303.

³ Akyüz, age., s.125. Bu tür evlat edinmeye, “basit” veya “gevşek” evlat edinme adı da verilmektedir (Ergin Nomer/Cemal Şanlı, Devletler Hususi Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2003, s.261).

Türk hukukunda benimsenmiştir. İtalya ve Belçika gibi ülkeler ise, her iki evlât edinme türüne de pozitif hukuklarında yer vermişlerdir⁴.

Yeni Türk Medeni Kanunu esas itibarıyla sınırlı evlât edinme rejimini benimsemiş olmasına rağmen, tam evlât edinme türüne ait bir takım hükümlere de yer vermiştir. Öyle ki, iki değişik sistemden bir karma sistem türetilmiştir.

II. EVLATLIĞIN KİŞİSEL DURUMUNA İLİŞKİN SONUÇLAR

1- Evlâtlığın Adı ve Soyadı

a) Soyadı

MK.m.314/f.3'e göre, "evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır". Evlât edinenin soyadını taşımak evlât edinilen küçük için hem bir hak hem de bir yükümlülüktür. Evlât edinilen küçüğün soyadının değişmesi kanun hükmü gereğidir. Evlât edinme kararı kesinleşir kesinleşmez evlât edinilen küçüğün soyadında değişiklik meydana gelir. Tarafların bu hükmün aksine bir anlaşma yapmaları mümkün değildir. Küçüğün evlât edinmeden önceki soyadını taşımakta haklı bir çıkarı varsa, MK.m.27'ye göre, soyadının değiştirilmesi istenebilir⁵.

Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir (MK.m.314/f.3 c.3). Buna göre, evlât edinilen ergin, kural olarak kendi aile ismini taşımaya devam eder. Ancak o, evlât edinenin soyadını almak istiyorsa, bunu evlât edinme kararını verecek hakime bildirmek zorundadır. Dolayısıyla, ergin evlâtlık bakımından evlât edinenin soyadını taşımak bir yükümlülük olmayıp, bir haktır. Ergin kişilerin kendi soyadları ile tanındıklarını, aradan geçen uzun süreden sonra, evlât edinenin soyadını almalarının kendileri ve üçüncü kişiler bakımından güçlükler doğurabileceğini düşünen yasa koyucu evlâtlığa bir seçim hakkı tanımıştır. Evlâtlık tercihini kendi soyadını taşımaya devam etme yönünde kullanırsa, evlât edinilmesi sırasında herhangi bir beyanda bulunmayacaktır. Tercihini evlât edinenin soyadını almakta kullanırsa, evlât edinilme sırasında bu hakkını kullanmak zorundadır⁶.

⁴ Nihal Uluocak, Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul 1989, s.100; Arat, agm., s.135,136.

⁵ Bilge Öztan, Aile Hukuku, 3. Bası, Ankara 2000, s.453; Kemal Oğuzman/Mustafa Dural, Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998, s.260.

⁶ Ahmet M. Kılıçoğlu, Medeni Kanunumuzun Aile - Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler, Ankara 2003, s.118.

Eski Medeni Kanun, “evlatlığın, reşit olduktan sonra asıl ana babasının soyadını taşıma hakkı saklıdır” biçiminde bir hükme yer vermektedir. Bu hüküm hem evlat edinilirken ergin olmayıp da sonradan ergin olanları hem de evlat edinilirken ergin olanları kapsamaktaydı. Küçük iken evlat edinilmiş bir kişi, ergin olduktan sonra dilerse asıl ailesinin soyadına tekrar dönebilir. Evlatlık, evlat edinme anında ergin idiyse, aksi yönde bir irade açıklamasında bulunmadıkça evlat edinenin soyadını alırdı. Fakat isterse evlat edinenin soyadını almayarak asıl ailesinin soyadını taşımaya da devam edebilirdi⁷.

İlk bakışta eski ve yeni düzenleme arasında bir farklılık bulunmadığı zannedilebilir. Ancak dikkatli bir değerlendirme yapıldığında yeni Kanunun bu konuda farklı bir düzenleme getirdiği ortaya çıkar. Şöyle ki, eski Kanuna göre, ergin evlatlık herhangi bir seçim yapmazsa evlat edinenin soyadını taşıyacaktı; yeni Kanuna göre ise, seçim yapmayan ergin evlatlık kendi soyadını taşımaya devam edecektir. Her iki düzenlemenin ortak yönü, ergin evlatlığa soyadı konusunda bir seçim hakkı tanıması olmalarıdır.

Kanaatimizce, küçük iken evlat edinilen kişi, ergin olduktan sonra evlat edinenin soyadını bırakıp, asıl ailesinin soyadını kullanamaz⁸. Yeni Kanun, asıl ailesinin soyadını taşıma olanağını, sadece ergin iken evlat edinilen kişiye tanımaktadır. Ergin olduktan evlat edinilen bir kişi kural olarak kendi soyadını taşımaya devam eder. Ancak o, dilerse evlat edinilme sırasında evlat edinenin soyadını alabilir. Ergin evlatlığın, söz konusu seçim hakkını evlat edinme kararından sonra kullanıp kullanmayacağı tartışmaya açıktır. Kanunun lafzına bağlı kalmırsa bu soruya olumsuz cevap vermek gerekecektir.

Evlat edinilen ergin, evli bir erkekse ve evlat edinilme anında evlat edinenin soyadını taşımayı tercih ederse, eşinin ve ergin olmayan çocuklarının soyadı da ona bağlı olarak değişir (NK.m.29/f.1). Buna karşılık ergin evlatlık evli bir kadınsa, kural olarak, onun soyadında bir değişiklik meydana gelmez. Evlat edinilen evli kadın, MK.m.187 gereğince kocasının soyadını taşımaya devam eder (NK.m.29/f.2). Ancak evli kadın, kocasının soyadının önünde evlenmeden önceki soyadını da taşıyorsa, ona dilerse kocasının soyadının önünde ve önceki soyadının yerine evlat edinenin soyadını taşıma olanağı tanınmalıdır⁹. Her ne kadar MK.m.187’de “önceki soyadı” denilmişse de, kadının evlendikten sonra evlat edinilmesi halinde, maddedeki “önceki soyadı” kavramının, hükmün amacına uygun bir yorumla, evlat edinenin

⁷ Oğuzman/Dural, age., s.260.

⁸ Karş. Mustafa Dural/Tufan Ögüz, Türk Özel Hukuku, C.I (Kişiler Hukuku), 6. Bası, İstanbul 2002, s.160.

⁹ Breitschmid, Art.267, n.13, s.1381.

soyadını da kapsadığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla maddede yer alan “önceki soyadı” kavramı, evlendikten sonra evlat edinilen kadın için MK.m.187’de tanınan iki soyadı kullanma hakkından yararlanmasına bir engel oluşturmamalıdır¹⁰.

Evlat edinilen evli kadın eşinden boşanırsa, evlat edinilme anında evlat edinenin soyadını kullanma isteğini ortaya koymuş olmak kaydıyla, evlat edinenin soyadını taşır. Aksi takdirde, evlenmeden önceki soyadına döner. Ergin kadın evlat edinildikten sonra evlenmişse, kocasının soyadını taşır, fakat dilerse kocasının soyadının önünde evlat edinenin soyadını da taşıyabilir.

Ergin olmayan evlatlık, evlat edinenin, evlat edinme anındaki soyadını alır. Dolayısıyla evlat edinen bir kadınsa, onun sonradan evlenmesi ya da boşanması sonucu soyadında meydana gelen değişiklikler, evlatlığın soyadına yansımaz¹¹. Ancak evlat edinenin, haklı sebeplere dayanarak soyadını mahkeme kararı ile değiştirmesi durumunda evlatlığın da soyadının değişeceğini kabul etmek gerekir. Evlat edinenin ölmesi durumunda evlatlık onun soyadını taşımaya devam eder.

Evlatlık, hem evlat edinenin hem de asıl ailesinin soyadını birlikte taşıyamaz¹². Ancak çok istisnaen, evlat edinilen bir kız çocuğu, arasında evlenme yasağı bulunmayan yansoy kan hısımlarından biri ile evlenirse, kocası dolayısıyla kendi aile ismini alacak ve MK.m.187 gereğince evlenmeden önceki soyadı olarak evlat edinenin soyadını da aile isminin önünde kullanabilecektir. Bu durumda evlatlık, hem kendi aile ismini hem de evlat edinenin soyadını birlikte taşıyabilecektir.

b) Öz Adı

İsviçre Medeni Kanunu’nun 267. maddesinin 3. fıkrasına göre, evlat edinme durumunda çocuğa yeni bir öz ad konabilir. Yani çocuğun ismi, evlat edinen tarafından değiştirilebilir. Yeni Türk Medeni Kanunu da evlat edinenin isterse çocuğa yeni bir ad verebileceğini belirtmektedir (MK.m.314/f.3 c.2). Eski Kanunda yer almayan bu düzenleme, büyük olasılıkla İsviçre Kanunundan esinlenilerek kabul edilmiştir. Bu düzenleme, evlat edinilen küçüklere evlat edinme sonrası yepyeni bir kimlik kazandırma arzusunun sonucudur¹³.

¹⁰ Nazan Moroğlu, Kadının Soyadı, İstanbul 1999, s.109.

¹¹ Oğuzman/Dural, age., s.261; Aydın Zevkliler/M. Beşir Acabey/K. Emre Gökyayla, Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara 2000, s.980; Öztan, age., s.454.

¹² Yarg. 2. HD.’nin 5.2.1987 T., E.1130/K.748 sayılı kararı için bkz. Esat Şener, Uygulamalı-İçtihatlı Nafaka (Velayet, Vesayet, Evlatlık, Babalık), Ankara 1994, s.552.

¹³ Kılıçoğlu, age., s.118.

MK.m.339/f.5'e göre, "çocuğun adını ana ve babası koyar". MK.m.339'da, ana babanın çocuklarına öz ad koyma hakkının velayete bağlandığına ilişkin bir hüküm yoksa da; söz konusu düzenlemenin "velayetin kapsamı" başlığı altında yer alması, öz ad koyma hakkının sadece velayete sahip olan ana ve babaya ait olduğunu açıkça göstermektedir¹⁴. Türk hukukunda ana kural, "adın değişmezliği"dir. Kişinin adı ancak haklı sebeplerin varlığı halinde hakim kararı ile değiştirilebilir¹⁵. Dolayısıyla evlat edinenin, çocuğun adını dilediği takdirde değiştirebileceği kuralı sistemle uyumlu değildir. Ayrıca Kanun maddesi, sadece çocuk deyimini kullanmış ve evlat edinilen çocuğun ayırt etme gücüne sahip olup olmaması bakımından bir ayırım yapmamıştır. Ayırt etme gücüne sahip bir kişinin kendi istemi dışında adının değiştirilmesi mümkün değildir. Ad değiştirme kişiye sıkı surette bağlı bir hak olduğu için ayırt etme gücüne sahip küçük adına doğrudan yasal temsilcinin bu hakkı kullanması da söz konusu olamaz. Bu itibarla, adının değiştirildiğini idrak edebilecek durumda bulunan küçüklerin öz adının bu yolla değiştirilmesine olanak tanınmamalıdır. Özellikle çocuk altı yaşını doldurup ilk öğretime başladıktan sonra adının değiştirilmesi, kendisine bir yarar sağlamaktan ziyade, onun ruhsal durumunu olumsuz yönde etkileyebilecektir. Kanaatimizce bu hüküm dar yorumlanarak, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçükler hakkında uygulanmalıdır. Zaten İMK.m.267/f.3 de, evlat edinme kararı veren mahkemenin gerektiğinde çocuğa yeni bir ad verilmesine de karar verebileceği belirtilmektedir¹⁶. Dolayısıyla evlat edinenin, mahkeme kararı olmaksızın küçüğün adını değiştirmesine olanak tanınmamıştır.

2- Evlatlığın Ana Baba Adı

MK.m.314/f.4'e göre, "eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır". Kanun koyucu bu hükümle evlatlık ile evlat edinen eşler arasında oluşan yapay soybağı ilişkisini doğal bir ana baba ilişkisine benzetmek ve onunla eşdeğer saymak istemiştir. Bu hüküm sayesinde, evlatlık okul çağına geldiği zaman nüfus kaydındaki ana baba isimlerinin kendisini evlat edinilenlerden farklı olmasının yaratacağı olumsuzluklardan korunmak istenmiştir¹⁷.

¹⁴ Dural/Öğüz, age., s.158.

¹⁵ Dural/Öğüz, age., s.165.

¹⁶ Kılıçoğlu, age., s.118; Breitschmid, Art. 267, n.14, s.1381.

¹⁷ Turgut Akıntürk, Türk Medeni Hukuku, C.II (Aile Hukuku), 7. Bası, İstanbul 2002, s.376.

Kanaatimizce bu düzenleme, daha çok tam evlat edinme türünü benimseyen bir sisteme yakışır. Çünkü tam evlat edinmede, evlatlığın gerçek ana babası ile soybağı ilişkisi sona erdiğinden ana baba adı olarak evlat edinilenlerin isimlerinin yazılması gayet normaldir. Ancak bizim hukukumuz bakımından evlat edinilen küçüğün asıl ailesi ile arasındaki soybağı ilişkisi koparılmadığından gerçek ana baba isminin gizlenmesi bir çelişkidir¹⁸.

Çocuğun ileride kimlik bunalımına düşmemesi için öngörülmüş olan bu “evlatlık olma olgusunu gizleme” yolu, çocuğun genetik ana babasını izleyip bulma konusundaki anayasal kişilik hakkına, onun kişiliğini oluşturma ve geliştirme hakkına da ters düşer. Üstelik, bir yandan gerçek (öz) ana babayı bu yolla evlatlıktan saklamaya çalışmak, ancak öte yandan evlatlığın başta çifte miras çıkartı ve başkaca çıkarlarını koruyabilmek, bu arada evlenme engellerini güvenilir biçimde tespit edebilmek için evlat edinme kararının her iki tarafın nüfus kütüğüne kaydedilmesini öngörmek açık bir çelişki oluşturmaktadır¹⁹.

Evlatlığın aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur hükmü ve evlatlığın asıl ailesinin onunla kişisel ilişki kurmalarına olanak tanınması karşısında m.314/f.4 hükmünün sadece üçüncü kişilere karşı evlatlık ilişkisinin gizlenmesi bakımından bir anlamı olabilecektir.

MK.m.314/f.4 hükmü, kanundaki istisnai koşulların gerçekleşmesi dolayısıyla eşlerden birinin tek başına evlat edinmesi durumunda uygulanmaz. Tek başına evlat edinme durumunda evlatlık asıl ana babasının adını kullanmaya devam eder²⁰.

3- Vatandaşlık

İsviçre Medeni Kanunu'na göre, evlat edinilen çocuk, evlat edinenin vatandaşlığını kazanır (m.267a). Türk Medeni Kanunu'nda evlatlığın vatandaş-

18 Selâhattin Sulhi Tekinay, Türk Aile Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 1990, s.464.

19 Serozan, age., n.210, s.149,150.

20 Yarg. 2. HD.'nin 12.3.1987 T., E.1161/K.2059 sayılı kararına göre, “..... Karı koca tarafından birlikte evlat edinilen ve mümeyyiz olmayan küçüklerin nüfusta, ana baba adı olarak, evlat edinen karı kocanın adları yazılır. Şu durumda karı koca olanlardan sadece birisinin evlat edinmesi halinde, bu hüküm uygulanmaz. Olayda, küçüğü yalnız Müzeyyen evlat edinmiş bulunduğu kocası evlat edinmediği için isteğin reddi gerekirken ayrıca ana baba adının Müzeyyen ve Naci olarak nüfusa tesciline karar verilmiş olması usul ve kanuna aykırıdır (İsmail Özmen, Açıklamalı-İçtihatlı, Velayet, Nesep ve Evlat Edinme Davaları, Ankara 1999, s.754). Ayrıca, Yarg. 2. HD.'nin 19.9.1997 T., E.7798/K.9225 sayılı kararı için bkz. Ali İhsan Özügür, Açıklamalı-İçtihatlı Velayet, Vesayet, Soybağı ve Evlat Edinme Hukuku, Ankara 2002, s.288,289.

lığına ilişkin bir hüküm yoktur. Bu sorunu Vatandaşlık Kanunu çözümler. Vatandaşlık Kanunu m.3/f.1'e göre, evlat edinme, kural olarak, evlatlığın vatandaşlığını etkilemez. Örneğin bir Türk, Alman vatandaşlığındaki bir kişiyi evlat edinirse, evlatlık yine Alman vatandaşı olarak kalır. Bununla birlikte, küçük olan evlatlık vatansızsa, ana babası bulunmazsa ya da nerede oldukları bilinmezse – bir Türk tarafından evlat edinildiği takdirde – Türk vatandaşı olur (VK.m.3/f.2).

Evlat edinme, evlatlığa Türk vatandaşlığını kazandırmayacağı gibi, bir Türkün yabancı bir kimse tarafından evlat edinilmesi halinde, Türk vatandaşlığını kaybettiren bir sebep de teşkil etmez²¹.

4- Nüfus Kütüğüne Kayıt

Evlat edinme kararı kesinleştikten sonra mahkeme, kesinleşme şerhini içeren kararı bir müzekkere ile kendiliğinden bulunduğu yerdeki nüfus müdürlüğüne gönderir. Mahkeme kararının kesinleşmesi ile meydana gelen evlatlık ilişkisi, hem evlat edinenin hem de evlatlığın nüfus kütüklerine işlenir. Evlatlığın nüfus kaydı evlat edinenin nüfus kütüğüne nakledilir. Evlatlığın miras ve başkaca haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur (MK.m.314/f.5).

Evlat edinme durumunun nüfus kütüğüne kaydı idari bir işlem olup, açıklayıcı niteliktedir. Söz konusu işlemin gerçekleştirilmemesi meydana gelen evlatlık ilişkisini etkilemez²².

5- Evlat Edinme ile İlgili Kayıtların Gizliliği

MK.m.314/f.6'ya göre, “evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz”. Medeni Kanun, evlat edinme konusunda “kayıtların gizliliği prensibi”ni benimsemiştir. Söz konusu düzenlemeyle, bir çocuğun evlatlık olduğunun arzusu hilafına şayi olması önlenmek istenmiştir²³. Bu bağlamda, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 3.8.2000 gün ve 12066 sayılı ve 2000/15 numaralı genelgesi gereğince, evlat edinme ile ilgili kayıtlar hakkında hiçbir şahsa, resmi kurum ve kuruluşa sözlü veya yazılı bilgi verilemeyeceği gibi, mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık yazılı olarak talep etmedikçe, nüfus kayıt örneklerine evlatlık

²¹ Tekinay, age., s.465; Öztan, age., s.454; Oğuzman/Dural, age., s.261.

²² Bülent Röprülü/Selim Kaneti, Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1989, s.234; Öztan, age., s.452.

²³ Oğuzman/Dural, age., s.256.

ilişkinine dair herhangi bir açıklamada bulunulamayacağı gibi evlat edinme ile ilgili olan her türlü bilgiler milletlerarası aile cüzdanlarına da işlenmeyecektir²⁴.

Tam evlat edinme türünde, kayıtların gizliliği prensibi hem evlatlığın asıl ana ve babasına hem de üçüncü kişilere karşı yürür. Şöyle ki, İMK.m.268 b hükmüne göre, evlat edinen kişilerin kimliği ve adresi rızaları olmaksızın öz ana babaya açıklanamaz. Fakat onlar çocuklarının evlat edinilmiş olup olmadığını öğrenme hakkına sahiptir. Ayrıca onlara gizlilik prensibini tehlikeye düşürmeyecek bilgiler de verilebilir²⁵.

Türk hukuku bakımından gizlilik prensibi daha çok üçüncü kişilere karşı hüküm ifade eder. Hükümün amacı, mevcut soybağı ilişkisinin evlat edinme yoluyla kurulduğunun ilgisi olmayan üçüncü kişilerden gizlenmesidir. Üçüncü kişilere karşı hem evlat edinme olgusu hem de asıl ana babanın kimliği gizlenmektedir. Böylece, evlat edinmeye ilişkin kayıtların gelişi güzel bir şekilde açıklanması ve bunun sonucunda evlatlığın ruhsal açıdan zarar görmesi önlenmiştir²⁶.

Kanuna göre, evlat edinilen kişi bu konuda istemde bulunmuş ise, evlat edinmeye ilişkin belge ve bilgilere ulaşma, özellikle de asıl ana babasının kimliğini öğrenme hakkına sahiptir. Evlat edinilen çocuklar, daha çok ergenlik döneminde kim olduğunu bilmediği asıl ana babasını aramaya başlar ve bunu büyük bir sorun haline getirebilir.

6- Hısımlık

Evlat edinme sonucu evlatlık ile evlat edinen arasında yapay bir hısımlık ilişkisi kurulur. Doktrin, evlatlık ilişkisinin kan bağına dayanmaması ve – eski düzenlemeye göre– bir sözleşmeden kaynaklanması nedeniyle sadece evlatlık ile evlat edinen arasında hısımlık yaratacağını kabul etmektedir. Bu sebeple evlatlık, evlat edinenin kan ve kayın hısımları ile hısımlık olamayacağı gibi, evlat edinen ile evlatlığın hısımları arasında da herhangi bir hısımlık ilişkisi meydana gelmeyecektir. Bu bağlamda, evlatlık ile evlat edinenin çocukları arasında kardeşlik ilişkisi doğmaz. Aynı şekilde bir kimse, birden fazla kişiyi evlat edinmiş olsa dahi, evlatlıklar arasında kardeşlik ilişkisi meydana gelmez²⁷.

24 Bkz. Ahmet Cemal Ruhi, *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması*, 2. Baskı, Ankara 2003, s.49.

25 Akyüz, age., s.145,146.

26 Kılıçoğlu, age., s.122.

27 Akıntürk, age., s.376; Öztan, age., 455.

Çoğunluk görüşü aksi yönde olmakla beraber bazı yazarlar, evlat edinme sonucu evlat edinen ile evlatlığın altsoyu arasında bir hısımlık kurulacağını kabul etmektedir²⁸. Bu yaklaşımın en önemli gerekçesi MK.m.500'de yer alan "evlatlık ve altsoyu evlat edinene kan hısmı gibi mirasçı olurlar" ifadesidir.

Aksi görüşte olan yazarlar ise, evlatlık ilişkisinin bir sözleşmeden doğduğu, dolayısıyla sadece taraflar arasında hısımlık yaratacağı, MK.m.500 hükmünün ise evlat edinen ile evlatlık arasında bir hısımlık ilişkisi kurulduğunu göstermeye yeterli olmadığını belirtmektedirler²⁹. Ayrıca evlatlık ile evlat edinenin altsoyu arasında -eski Kanun bakımından- bir evlenme yasağının da bulunmadığı ifade edilmektedir.

Yeni Kanun hükümlerine baktığımız zaman, yukarıda zikredilen gerekçelerin artık geçerli olmadığı görülmektedir. Şöyle ki, evlatlık ilişkisi bir sözleşme ile değil, mahkeme kararı ile birlikte kurulmaktadır. Bunun yanı sıra, MK.m.129/b.3'e göre, evlat edinen ile evlatlığın altsoyu arasında evlenme yasağı söz konusudur.

Kanaatimizce, evlat edinme sonucu, evlat edinen ile evlatlığın altsoyu arasında da hısımlık ilişkisi kurulur³⁰. Böyle bir hısımlık ilişkisinin varlığını kabul etmek, evlatlığın altsoyunu, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan evlat edinene nafaka ödeme yükümlülüğü altına sokar. Evlatlığın altsoyunun, evlat edinenin birinci zümre mirasçısı olmasına rağmen, yardım nafakası ödemekten kaçınmasına olanak tanımak menfaatler dengesine ve kanunun sistematığına ters düşer.

Evlat edinme, evlatlığın asıl ailesi ile olan hısımlık ilişkilerini etkilemez. Yani evlatlık ile asıl ailesi arasındaki hısımlık ilişkisi sona ermeyip devam eder³¹. İsviçre Medeni Kanunu'na göre, evlat edinme işlemi, çocuğun asıl ana babası ile olan hısımlık ilişkisini sona erdirir. Çocuğun tek bir kişi tarafından evlat edinilmesi durumunda dahi, evlatlığın asıl ana babası ile olan hısımlık ilişkisi biter. Fakat eşlerden biri diğerinin çocuğunu (üvey çocuğunu) evlat edinmişse evlatlığın asıl ana veya babasına karşı olan soybağı devam eder (m.267/f.2). Örneğin, üvey baba, eşinin daha önceki evliliğinden doğan çocuğunu evlat edinmişse, çocuğun öz babası ile soybağı sona erer, anaya olan soybağı ise devam eder³².

28 Oğuzman/Dural, age., s.256.

29 Tekinay, age., s.464; Akıntürk, age., s.376.

30 Aynı görüşte Oğuzman/Dural, age., s.256.

31 Oğuzman/Dural age., s.256.

32 Akyüz, age., s.148.

Tam evlat edinme rejimini benimsemiş olan İsviçre Medeni Kanunu hükümlerine göre, çocuk, evlat edinme ile evlat edinen ana babadan doğmuş bir çocuğun hukuksal statüsünü kazanır (m.267/f.1). Bu kuralın bir sonucu olarak, çocuk, evlat edinenin kan ve kayın hısımlarıyla da hısımlı olur³³.

7- Evlenme Yasağı

Eski Medeni Kanun m.129/b.3 hükmü, "evlatlık ile evlat edinen ve bunlardan biriyle diğerinin koca veya karısı arasında" evlenme yasağı öngörmüştü. Kapsadığı kişiler bakımından oldukça sınırlı olan bu evlenme yasağı, aşılamaz, kesin bir evlenme engeli de değildi. Öyle ki, yasağa rağmen evlatlık ile evlat edinen ya da bunlardan biri ile diğerinin boşanmış eşi arasında her nasılsa bir evlenme akdi yapılmışsa, evlilik geçersiz sayılmayıp, evlatlık ilişkisi kendiliğinden ortadan kalkardı (EMK.m.121).

Yeni Medeni Kanun, evlatlık ilişkisinden doğan evlenme yasağının hem kapsamını genişletmiş hem de bu yasağa aykırılığı farklı bir yaptırıma bağlamıştır³⁴. Yeni MK.m.129/b.3, evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasağı öngörmüştür. Bu çerçevede evlat edinen, evlatlık ya da onun boşandığı eşinden başka, evlatlığın altsoyu ile de evlenemeyecektir. Aynı şekilde evlatlık da evlat edinenin altsoyu ile evlenemeyecektir. Yani evlat edinenin evlat edinmeden önce ya da sonra doğan çocukları ve torunları ile evlatlık arasında evlenme yasağı vardır. Evlat edinen birden fazla kişiyi evlat edinmişse, bunlar (evlatlıklar) arasında da evlenme yasağı söz konusu olacaktır. Çünkü kanun altsoy deyimini kullanmış, bunun kan bağına ya da evlat edinmeye dayanması bakımından bir farklılık getirmemiştir.

Yeni Kanun, evlatlık ilişkisinden doğan evlenme yasağını kesin bir evlenme engeli olarak öngörmüştür. Dolayısıyla, kanunda zikredilen kişiler arasında her nasılsa evlenme gerçekleştirilmişse, bu yasağa aykırılık evlenmeyi sakatlar. MK.m.146 gereğince Cumhuriyet savcısı ve ilgili olan herkes herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın evliliğin mutlak butlanını dava edebilir. Bu yaptırım, evlat edinme kurumunun ruhuna daha uygun, yerinde bir düzenlemedir.

Tam evlat edinme rejimini kabul etmiş olan İsviçre Medeni Kanunu'nda ise, evlatlık ilişkisi dolayısıyla aralarında kesin evlenme engeli bulunanların sayısı ve kapsamı bize göre çok daha geniştir. Öyle ki hısımlık, ister kan

³³ Akyüz, age., s.148.

³⁴ Akıntürk, age., s.70; Kılıçoğlu, age., s.7; Demet Özdamar, Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanunu Hükümleri Karşısında Kadının Hukuki Durumu, Ankara 2002, s.288,289.

bağı esasına, isterse evlat edinmeye dayansın, üstsoy ile altsoy arasında, ana baba bir, baba bir veya ana bir erkek ve kız kardeşler arasında ve bir kimse ile amca, hala, dayı ve teyzesi arasında evlenme kesin olarak yasaklanmıştır (İMK.m.100)³⁵.

O halde bizde, evlatlık, evlat edinenin ana veya babası (üstsoy) ile evlenebilirken, İsviçre'de bu mümkün değildir. Aynı şekilde bizde evlatlık evlat edinenin kardeşi ile evlenebilirken, İsviçre'de evlenemeyecektir³⁶. Kanaatimizce, yasa koyucunun evlatlık ile evlat edinenin üstsoy ve evlat edinen ile evlatlığın üstsoy arasında evlenme yasağı öngörmemesi şu düşünceye dayanır: Evlat edinen ile evlatlığın üstsoy (örneğin ana veya babası) arasında yapılacak evlilik, evlatlık ilişkisine zarar verebilecek nitelikte olmayıp, evlatlığın tam anlamıyla bir aile ortamına kavuşmasına vesile de olabilecektir. Evlatlık ile evlat edinenin üstsoy arasındaki evlilik ise evlat edinme kurumunun bünyesine ters düşer. Fakat böyle bir evliliğin fiilen gerçekleşmesi olasılığı oldukça düşüktür. Zira, evlatlığın evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olduğu düşünülür ve evlat edinen ile üstsoy arasında ortalama olarak aynı ölçüde bir yaş farkının bulunduğu varsayılırsa, bir kişinin kendisinden 35-36 yaş büyük birisiyle evlenmek istemesi nadir karşılaşılabilecek bir haldir. Ancak yine de pratik hayatta bu gibi evliliklere de rastlandığından yasa koyucunun evlatlık ile evlat edinenin üstsoy arasında da bir evlenme yasağı öngörmesi isabetli olurdu.

İsviçre hukukunda, kan hısımları arasındaki evlenme yasağının sınırı, evlat edinme ile doğan hısımlıkta da aynen geçerlidir. Ancak pek önemli nedenler haklı gösterirse, aralarındaki hısımlık üstsoy altsoy hısımlığı olmamak kaydıyla, yerleşim yeri kanton makamları, evlat edinme sonucu hısımlık olanlar arasında evlenmeye izin verebilir³⁷. Örneğin, evlat edinenin öz çocuğu ile evlatlığın ya da evlat edinenin kardeşi ile evlatlığın evlenmesine bu yolla izin verilebilir. Özellikle, taraflar (nişanlılar) birlikte büyümemişlerse veya evlatlık ilişkisi onlar yetişkin olduktan sonra kurulmuşsa evlenmeye izin verilebileceği düşünülmektedir³⁸. Fakat evlat edinen ile evlatlığın altsoyunun veya evlatlık ile evlat edinenin üstsoyunun evlenmesine hiç bir zaman müsaade edilemez.

35 Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, Aile Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1986, s.487; Zevkileri/Acabey/Gökyayla, age., s.983.

36 Feyzioğlu, age., s.488.

37 Akyüz, age., s.151; Tuor/Schnyder/Schmid, s.163.

38 Tuor/Schnyder/Schmid, s.163.

Bizde olduğu gibi, İsviçre hukukunda da evlatlık ilişkisi kesin bir evlenme engelidir. Evlenme yasağına aykırılığın yaptırımını mutlak butlandır. Ancak hakimnin butlan kararına kadar evlilik geçerli bir evliliğin bütün hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır (MK.m.156). Bu durumda evlilik ileriye etkili olarak geçersiz kılınırken, taraflar arasındaki evlatlık ilişkisi devam edecektir. Şıpka'ya göre, bir kere evlilik ilişkisi içine giren taraflar arasındaki evlatlık ilişkisini ayakta tutmak, bir yandan evlat edinme kurumunun amacına aykırılık oluştururken, diğer yandan söz konusu ilişki bu yönüyle ahlak ve adaba ve kamu düzenine aykırı bir hukuki ilişki olarak nitelendirilecektir. Bu nedenle evlilik ile birlikte evlatlık ilişkisinin de ortadan kaldırılması gereklidir. Zira, evliliğin butlanı kararından sonra evlat edinen ile evlatlık arasında yasa koyucunun arzuladığı anlamda bir ebeveyn ilişkisinin devam ettirilebilmesi neredeyse imkansızdır³⁹.

III. ANA BABAYA AİT HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERE İLİŞKİN SONUÇLAR

1- Bakım Yükümlülüğü

MK.m.314/f.1'e göre, evlat edinme ile birlikte, ana babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer. Bu bağlamda, evlat edinilen küçüğün bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderleri karşılama yükümlülüğü evlat edinene geçer. Buna göre, evlat edinen, evlatlığın barınma, beslenme, giyim, eğitim, sağlık gibi tüm giderlerini karşılamakla yükümlü olur. Evlat edinen söz konusu giderleri bizzat kendi kazanç ve malvarlığı ile karşılamak zorunda olup, kural olarak, bunları çocuğun malvarlığından karşılayamaz. Evlat edinenin bakım yükümlülüğü, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Evlatlık ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, evlat edinen hal ve şartlara göre kendisinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar evlatlığa bakmakla yükümlüdür (MK.m.327,328).

Genellikle kabul edilen fikre göre, evlatlığın asıl (gerçek) ana babasının bakım yükümlülüğü de tamamen sona ermez; ikinci derecede devam eder⁴⁰. Evlat edinenin bakım yükümlülüğünü yeterince yerine getiremediği durumlarda asıl ana babanın bakım yükümlülüğü devreye girer⁴¹.

³⁹ Şıpka, agm., s.319.

⁴⁰ Oğuzman/Dural, age., s.258.

⁴¹ Akıntürk, age., s.377; Tekinay, age., s.467; "..... Evlatlık ilişkisi evlat edinenin ölümü ile sona ermiştir. Evlatlık ilişkisi sona erdiğinden E.'nin doğal ana ve babası koşulları varsa çocuklarının geçiminden sorumludur" (Yarg. 2. HD.'nin 1.6.2001 T., E.6751/K.8604 sayılı kararı için bkz. Özuğur, age., s.282,283).

Doktrinde bazı yazarlar, bu görüşün çocuğun ruhsal sağlığı bakımından isabetli olmadığını, dolayısıyla asıl ana babanın bakım yükümlülüğünün tamamen sona ermesi gerektiğini savunmaktadırlar. Akyüz'e göre, bu takdirde çocuk üzerindeki hukuksal sorumluluk bölünmüş olur. Asıl ana baba bu sorumluluklarına dayanarak çocuk üzerindeki etkilerini devam ettirmek isteyebilirler. Bu da, çocuğun evlat edinen aileyi benimsemesini, onlarla bütünleşmesini zorlaştırır⁴².

Kanaatimizce, çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü sırf ana baba olmaktan kaynaklanır ve soybağı ilişkisine dayanır. Türk hukukunda, evlat edinme evlatlık ile asıl ailesi arasındaki soybağını ortadan kaldırmadığı için çocuğun gerçek ana babasının söz konusu giderlerden ikinci derecede de olsa sorumlu bulunması gayet doğal ve aynı zamanda çocuğun yararına değildir. Bakım yükümlülüğü, asıl ana babaya, velayet hakkından kaynaklanan çocuğun eğitimi konusunda söz sahibi olma ya da çocuğu temsil etme haklarını vermez. Dolayısıyla, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılan asıl ana babanın çocuk üzerindeki etkilerini sürdürebilecekleri görüşüne katılmıyoruz.

Evlat edinenin, evlatlık üzerindeki velayet hakkı kaldırılrsa bile, bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü devam eder (MK.m.350). Evlat edinenin bakım yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda, ayırt etme gücüne sahip evlatlık nafaka davası açabilir. Zira, bu davayı açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır⁴³. Ayırt etme gücüne sahip olmayan evlatlık adına ise, bu davayı atanacak kayyım veya vasi açar (MK.m.329).

2- Velayet Hakkı

Evlat edinme ile birlikte, ergin olmayan evlatlık evlat edinenin velayetine tabi olur. Evlat edinenin velayet hakkından kısmen veya tamamen vazgeçmesi mümkün değildir. Küçük birlikte evlat edinilmişse, velayet hakkı her iki eşe de ait olur. Asıl ana babanın velayet hakkı ise sona erer. Eşlerden biri diğerinin çocuğunu evlat edinmişse, evlat edinen ile birlikte asıl ana ya da babanın da velayet hakkına sahip olacağını kabul etmek gerekir. Nitekim, İMK.m.267/f.2'ye göre, üvey çocuğun evlat edinilmesi halinde, velayet hakkına sahip olan ana veya baba, söz konusu velayet hakkını çocuğu evlat edinen eş ile birlikte kullanır⁴⁴.

⁴² Akyüz, age., s.149.

⁴³ Akıntürk, age., s.395.

⁴⁴ Hegnauer, n.12.11, s.95; Breitschmid, Art.267, n.17, s.1381,1382; Akyüz, age., s.149,150.

Evlat edinilen küçük vesayet altında ise, vesayet kendiliğinden sona erer ve çocuk evlat edinenin velayetine girer. Evlatlık ergin olmakla beraber hakkında kısıtlama kararı verilerek ana babasının velayeti altına konmuşsa, evlat edinme ile velayet hakkı kendiliğinden evlat edinene geçer⁴⁵.

Evlat edinenin velayet hakkının kapsamı asıl ana babanınkinin ayıdır. Çocuğun yetiştirilmesi, mesleki ve dini eğitimi evlat edinene ait olur. Evlat edinen, çocuğun bakımı ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygular (MK.m.339/f.1). Evlat edinilen çocuk, evlat edinenin sözünü dinlemekle yükümlüdür (MK.m.339/f.2). Bu çerçevede, evlatlık kendi yararına olan ve kişiliğini zedelemeyen talimatlara uymak zorundadır. Onun söz dinleme yükümlülüğü, evlat edinenin velayet hakkına bağlı ödevleri, özellikle de çocuğu eğitime hak ve ödevini gereği gibi yerine getirebilmesi için zorunludur⁴⁶. Ancak evlat edinen, çocuğun olgunluğu ölçüsünde ona hayatını düzenleme olanağı tanınmalı; önemli konularda mümkün olduğu kadar onun düşüncelerini de göz önünde tutmalıdır (MK.m.339/f.3).

Velayet hakkının bir uzantısı olarak, evlat edinen, üçüncü kişilere karşı çocuğun yasal temsilcisidir. Evlat edinen, velayeti altındaki evlatlığı bütün hukuki işlemlerinde temsil eder. Velayet hakkının evlat edinene ait olması ona çocuğun mallarını yönetme ve kullanma yetkisi de verir (MK.m.352-354). Eski Medeni Kanuna göre, tarafların evlat edinme sözleşmesinin kurulmasından önce, ana babanın çocuğun malları üzerindeki haklarına ilişkin yasal düzenlemelerin aksine bir anlaşma yapmaları mümkündür. Örneğin taraflar arasındaki anlaşma gereğince evlat edinenin evlatlığın mallarını yönetme ve yararlanma hakkı kısmen veya tamamen kaldırılabilirdi. Yeni Kanun, evlatlık ile evlat edinen arasındaki ilişkiyi gerçek bir ana baba çocuk ilişkisine benzetmek istediğinden böyle bir düzenlemeye yer vermemiştir.

Evlat edinilen küçüğün yerleşim yeri, evlat edinenin yerleşim yeridir (MK.m.21/f.1). Evlat edinen, evlat edinilen küçüğün şahsı üzerinde hakimiyet hakkına sahiptir. Dolayısıyla evlat edinilen küçük, evlat edinenin rızası olmadıkça evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın ondan alınamaz (MK.m.339/f.4).

Birlikte evlat edinme halinde, aralarındaki evlilik birliği devam ettiği sürece eşler evlatlık üzerindeki velayet hakkını birlikte kullanırlar. Velayet

45 Öztan, age., s.458. Fakat evlat edinilen ergin kısıtlı olduğu için vesayet altında bulunuyorsa, vesayet kendiliğinden sona ermez. Bu durumda, MK.m.419/f.3 ve MK.m.472'e kıyasen, asliye mahkemesinin vesayete son verip, evlatlığı velayet altına alması gerekir (Oğuzman/Dural, age., s.259).

46 Oğuzman/Dural, age., s.280.

hakkı, eşlerden birinin ölümü halinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa ait olur (MK.m.336).

Evlat edinmenin ölmesi veya evlatlık ilişkisinin kaldırılması, küçük üzerindeki velayet hakkının kendiliğinden asıl ana ve babasına geçmesini sağlamaz; bu takdirde hakim duruma müdahale ederek, çocuğu ana babasının velayeti altına koyabileceği gibi, ona bir vasi de tayin edebilir⁴⁷. Gerçekten, çok defa evlat edinme sonucunda çocuğun sosyal çevre ve statüsü esaslı bir değişikliğe uğramaktadır. Örneğin küçük bir kasabadan, yoksul ve kimsesiz bir anadan evlatlık alınan çocuk, büyük bir şehirde, yüksek seviyeli bir çevre içinde önemli gelişmeler kaydedebilmektedir. Evlat edinmenin ölümü durumunda, böyle bir çocuğu eski hayatına dönmek zorunda bırakmak herhalde doğru olmazdı. Ayrıca çocuğunu başkasına evlatlık olarak veren ana veya baba, velayeti kullanma konusundaki yetersizliğini ortaya koymuş sayılır. Velayetin ona yeniden ve kendiliğinden dönmesi bu bakımdan da sakıncalı olabilir⁴⁸.

3- Evlatlığın Asıl Ana Babası ile Kişisel İlişkisi

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla birlikte evlatlığın asıl ana babasının velayet hakkının kendiliğinden sona ermesi ve velayetin evlat edinene geçmesi, asıl ana babanın çocuklarıyla kişisel ilişki kurmalarını engellemez. Ana babanın çocukları ile kişisel ilişki kurmaları, velayet hakkına bağlı olmayıp, soybağı ilişkisine dayanır. Soybağının hükümlerine ilişkin MK.m.323'de, ana ve babadan her birine velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı tanınmıştır. Evlat edinme işlemi, evlatlık ile asıl ana babası arasındaki soybağı ilişkisine son vermediği için, onların da çocuklarıyla kişisel ilişki kurma hakları vardır⁴⁹.

Doktrinde genellikle kabul edildiği üzere, çocuk ile kişisel ilişki kurma hakkı ana babanın kişilik hakları içinde yer alır. Dolayısıyla ana babadan birinin bu hakkından feragat etmesi anlamına gelebilecek anlaşmalar geçerli değildir⁵⁰.

Yargıtay içtihatlarına göre, evlat edinmeyle birlikte ana babanın velayet hakkının ortadan kalkması, kan bağıni etkilemeyeceğinden ana baba başkası tarafından evlat edinilen çocuklarıyla kişisel ilişki kurma isteminde bulunabilirler. Kişisel ilişki kurma, velayetin sonucu olan bir hak değildir. Aksi

⁴⁷ Tekinay, age., s.479; Feyzioğlu, age., s.493; Akıntürk, age., s.377; Öztan, age., s.458,459.

⁴⁸ Tekinay, age., s.479,480.

⁴⁹ Akıntürk, age., s.377; Köprülü/Kaneti, age., s.236,237.

⁵⁰ Aksi görüş için bkz. Öztan, age., s.459; Akyüz, age., s.150.

halde, velayetin kaldırılması, boşanma, babalığa hüküm gibi hallerde de kişisel ilişkinin söz konusu olmaması gerekirdi. Bu hak soybağı ilişkisinden doğmaktadır. Bu nedenle, çocukla kişisel ilişki kurmaları haklı bir sebep olmaksızın engellenen ana baba kişisel ilişki kurulmasını dava edebilirler⁵¹.

Evlatlığın asıl ana babası, çocuğun huzurunu ve mutluluğunu bozmamak koşuluyla makul ölçüler içinde, çocuklarıyla kişisel ilişkilerini sürdürebilirler. Kişisel ilişki dolayısıyla çocuğun eğitimi engellenecek veya huzuru tehlikeye düşecekse kişisel ilişki kurma istemi reddedilir (MK.m.324). Ayrıca asıl ana baba çocuk ile ciddi olarak ilgilenmemekte; kişisel ilişki kurma hakkını sırf evlat edinileri taciz etmek ya da onlardan maddi bir çıkar elde etmek amacıyla kullanmak istiyorsa, kişisel ilişki kurma istemi reddedilmelidir.

Kendilerine çocukla kişisel ilişki kurma olanağı sağlanan asıl ana baba, bu hakkını kullanırken evlat edinenin çocuk ile olan ilişkilerini zedeliyor, çocuğun yetiştirilmesi ve eğitimine zarar verecek davranışlarda bulunuyorsa, kişisel ilişki kurma hakkı kendilerinden alınabilir (MK.m.324).

Asıl ana baba, yetkili mahkemece bu konuda bir düzenleme yapıncaya kadar, evlat edinenin rızası dışında çocukla kişisel ilişki kuramaz (MK.m.326).

4- Karşılıklı Yardımlaşma, Saygı ve Anlayış Gösterme Yükümlülüğü

a) Genel Olarak

Evlat edinen ile evlatlık, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve ailenin onurunu gözetmekle yükümlüdür (MK.m.322).

Karşılıklı yardımlaşma ve saygı gösterme yükümlülüğü, evlatlığın ne küçük olmasına ne de evlat edinilenlerle birlikte yaşaması koşuluna bağlıdır. Evlatlık ergin olsa ya da evlat edinenden ayrı yaşasa da saygı gösterme yükümlülüğü söz konusudur⁵².

Yardımlaşma yükümlülüğü sadece manevi yardımı değil, maddi yardımı da kapsar. Nasıl ki, evlat edinen evlatlığa her konuda yardımcı olmak zorundaysa, evlatlık da, örneğin ev işlerinde evlat edinene yardım etmek,

⁵¹ Bkz. Yarg. 2. HD.'nin 1.4.1976 T., E.2631/K.2863 sayılı kararı (YKD., C.IV, Şubat 1978, Sa.2, s.186,187); Yarg. 2. HD.'nin 1.11.1983 T., E.7785/K.8111 sayılı kararı (İKİD., Y.24, Ağustos 1984, Sa.284, s.2769); Yarg. 2. HD.'nin 5.6.1986 T., E.5908/K.5888 sayılı kararı (Yasa HD., C.10, Sa.6, Haziran 1987, s.874,875); Yarg. 2. HD.'nin 13.5.1991 T., E.4151/K.7800 sayılı kararı (YKD., C.18, Sa.4, Nisan 1992, s.516 vd.).

⁵² Oğuzman/Dural, age., s.270.

özel bir bakıma muhtaç olan evlat edinene bakmak, çalışıyorsa kişisel kazancının uygun bir kısmıyla evin giderlerine katkıda bulunmak zorundadır⁵³.

Ergin olmayan evlatlık, evlat edinen ile aynı evde yaşamayı isteme hakkına sahiptir. Fakat evlatlığın ergin olması durumunda ne evlat edinen ne de evlatlık diğeri ile aynı evde yaşamayı isteme hakkına sahiptir. Ergin evlatlık, özel bir bakıma muhtaç olan evlat edinenin bakımını, nafaka ödemek suretiyle temin edebiliyorsa, onu yanına almak zorunda değildir.

Evlatlık evlat edinene saygı göstermekle, evlat edinen de evlatlığa karşı anlayış göstermekle yükümlüdür. Taraflar ailenin onuruna ve saygınlığına zarar verebilecek davranışlardan da kaçınmalıdır. Evlatlığın aile hukukundan doğan bu yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi durumunda, evlat edinen yapacağı bir ölüme bağlı tasarrufla onu mirasçılıktan çıkarabilir⁵⁴ (MK.m.510).

b) Yardım Nafakası

Karşılıklı yardım yükümlülüğünün bir uzantısı olarak, evlat edinen ile evlatlık arasında MK.m.364'e göre, yardım nafakası ödeme yükümlülüğü de doğar. Evlat edinen, ergin olan evlatlığa bakmakla yükümlü değilse de, yardım etmediği takdirde evlatlık yoksulluğa düşecek ise, ona nafaka vermekle yükümlüdür. Söz konusu nafaka yükümlülüğü karşılıklıdır. Evlatlık da koşulları gerçekleşirse evlat edinene karşı yardım nafakası ödemek zorunda kalır. MK.m.364/f.1'e göre, "herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür". Evlat edinen ile evlatlık arasında birinci dereceden üstsoy altsoy hısımlığı söz konusu olduğu için yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan evlat edinen veya ergin evlatlık diğerinden yardım nafakası isteyebilir⁵⁵.

Evlat edinen ile evlatlığın altsoyu arasında yardım nafakası ödeme yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Evlatlık ilişkisinin sadece evlat edinen ile evlatlık arasında hısımlık bağı kuracağı görüşünde olan ya-

⁵³ Oğuzman/Dural, age., s.269.

⁵⁴ Evlatlığın, evlat edinene kendi ana ve babasına karşı kanunen ve ahlaken göstermekle yükümlü bulunduğu sevgi, saygı ve özeni göstermemesi, aksine ona karşı kırıcı davranışlarda bulunup hakaret etmesi, dövmesi veya evlat edinenin manevi değerlerini ve aile onurunu önemli ölçüde sarsacak nitelikte bir cürüm işlemesi durumunda mirasçılıktan uzaklaştırılabilir. Eski Kanun bu gibi durumlarda, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına da olanak tanımaktaydı (EMK.m.258/f.1).

⁵⁵ Yarg. 2. HD.'nin 24.02.1994 T., E.9252/K.927 sayılı kararına göre, (Eski) "MY. 257 ve 315. maddeleri gereğince koşulları varsa evlat edinen evlatlıktan, evlatlıkta evlat edinen-den yardım nafakası isteyebilir" (bkz. Ali İhsan Özüğür, Gerekçeli- Açıklamalı- İçtihatlı Nafaka Hukuku, Ankara 2002, s.417).

zarlara göre, evlat edinen ile evlatlığın altsoyu arasında nafaka ilişkisi doğmaz⁵⁶. Buna karşılık hısımlığın, evlat edinen ile evlatlığın altsoyu arasında da kurulacağını kabul eden yazarlar, aradaki hısımlık ilişkisi dolayısıyla aksi görüştedir. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre, evlat edinen ile evlatlığın altsoyu arasında MK.m.364 anlamında karşılıklı nafaka ilişkisi doğar⁵⁷. Kanaatimizce, evlat edinenin birinci zümre mirasçısı olan; onun ana baba ve kardeşlerini mirastan uzaklaştıran evlatlığın altsoyunun, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan evlat edinene nafaka ödeme yükümlülüğünden muaf tutulması hakkaniyete aykırı düşer.

Evlât edinme sonucu aralarında bir hısımlık (kardeşlik) ilişkisi kurulmadığı için, refah içinde bulunsalar bile, evlatlığın, evlat edinenin (öz) çocuklarından yardım nafakası isteme hakkı yoktur.

Evlât edinme, evlatlığın asıl ailesiyle olan soybağı ilişkisini koparmadığı için, onun asıl (öz) ana babası ve kardeşlerinden yoksulluk nafakası isteme hakkı saklıdır. Ancak MK.m.314 gereğince, ana babaya ait hak ve yükümlülükler evlat edinme ile birlikte evlat edinene geçmiş bulunduğundan, evlatlık öncelikle evlat edinenden, ondan alamaz veya aldığı yetmezse, sonra da kendi öz ailesinden nafaka isteyebilir⁵⁸. Aynı şekilde evlatlık, ancak evlat edinene karşı olan nafaka borcunun yanında katlanabilmesi koşuluyla, asıl ana babasına karşı nafaka borcu altına girer⁵⁹. Kısacası, evlatlığın asıl ana babasına karşı olan nafaka istemi ve yükümlülüğü ikinci derecededir. İMK.m.267/f.2'ye göre, evlatlığın asıl ailesi ile hısımlığı sona erdiği için, buna bağlı olarak, evlatlık ile asıl ailesi arasındaki nafaka ilişkisi de sona erer.

Yarg. 2. HD.'nin 17.3.1987 T., E.1425/K.2234 sayılı kararına göre, evlatlığa alınan kişinin, asıl ailesi (yani ana baba ve kardeşleri) ile mirasçılık ilişkisi devam ettiğine göre, evlat edinenin acze düşmesi durumunda, onun asıl ana babasından nafaka istemeye hakkı vardır⁶⁰.

MK.m.365'e göre, "nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır". Dolayısıyla, evlatlığın evlat edinenden yardım nafakası isteyebilmesi için kendi altsoyunun olmaması ya da onların ödeme güçlerinin bulunmaması gerekir. Evlatlığın altsoyunun evlat edinenden yardım nafakası isteyebilmesi için evlatlığın ölmüş olması ya da ödeme gücünden yoksun bulunması gerekir. Evlat edinenin yoksulluğa düşme tehlikesi ile karşılaşma-

56 Tekinay, age., s.468; Akıntürk, age., s.379; Öztan, age., s.458.

57 Oğuzman/Dural, age., s.260.

58 Feyzioğlu, age., s.491.

59 Oğuzman/Dural, age., s.260.

60 İKİD., Y.27, Sa.320, Ağustos 1987, s.5069,5070.

sı durumunda, kendisine ödenecek nafaka miktarı, mali güçleri oranında asıl (öz) çocukları ile evlatlığı arasında paylaştırılmalıdır. Ödeme gücü bulunsa bile, nafakanın tamamı evlatlıktan talep edilemez.

IV. MİRASÇILIĞA İLİŞKİN SONUÇLAR

Evlat edinmenin hükümlerini düzenleyen MK.m.314/f.2'ye göre, "evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur". Evlatlık ilişkisinden doğan yasal mirasçılığa ilişkin ayrıntılı düzenleme ise, MK.m.500'de yer almaktadır. Söz konusu hükme göre, "evlatlık ve altsoyu, evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olurlar. Evlatlığın kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder. Evlat edinene ve hısımları, evlatlığa mirasçı olamazlar".

Evlatlık ilişkisine dayanan yasal mirasçılık, tek yönlü ve sınırlı bir mirasçılıktır. Şöyle ki, evlatlık ve altsoyu evlat edinene mirasçı olduğu halde, evlat edinene evlatlığın mirasçısı olamaz. Dolayısıyla evlat edinmeden doğan mirasçılık, karşılıklı değil, tek yönlüdür.

Bu düzenleme ile, bir kişinin sırf miras koparma amacıyla evlat edinmesi güvence altına alınmak istenmiştir. Herkes miras çıkarı için evlatlık olabilir. Fakat hiç kimse miras çıkarı uğruna evlat edinemez. Evlat edinene evlatlığın yasal mirasçısı olamazsa da, iradi mirasçı veya vasiyet alacaklısı olabilir. Evlatlık onu mirasçı atayabileceği gibi ona belirli bir mal da bırakabilir⁶¹.

Evlatlık ve altsoyunun mirasçılığı sınırlıdır. Çünkü onlar, yalnız evlat edinene mirasçı olabilirler; evlat edinenin hısımlarına mirasçı olamazlar. Dolayısıyla evlatlık, evlat edinenin daha önce ölmesi durumunda, onun hısımlarının (örneğin evlat edinenin ana babasının, kardeşlerinin ya da yeğenlerinin) ileride açılacak mirasından kök ya da zümre içinde halefiyet prensibi gereğince yararlanamaz⁶².

⁶¹ Serozan, age., n.215, s.153.

⁶² Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, 3. Bası, İstanbul 1987, s.87,88; Feyzioğlu, age., s.490; Yarg. 2. HD.'nin 05.10.1992 T., E.8554/K.9008 sayılı kararı: " Taraflar arasındaki veraset iptali davasının yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü. Medine'yi evlat edinene Fatma, mirasbırakan Hasan'dan önce ölmüştür. Medine ile mirasbırakan Hasan arasında kan bağı yoktur. Evlatlık ve furu kendisini evlat edinenin mirasçısı olur. Şu halde Fatma'nın evlatlığı Medine, Fatma'dan sonra ölen babası Hasan'ın mirasçısı olamaz. İsteğin kabulü gerekirken reddi doğru değildir (bkz. Ali İhsan Özüğür, *Medeni Yasadan Önce ve Sonra Türk Miras Hukuku*, Ankara 2001, s.203).

Evlatlık ve altsoyu evlat edinmenin birinci zümre mirasçısı olup, yasal miras paylarının ½'si oranında saklı paya sahiptirler⁶³. Tek başına mirasçı olmaları halinde mirasın ikinci zümreye (evlat edinenin ana, baba ve kardeşlerine) geçmesine engel olurlar. Evlatlık ilişkisinin kurulmasından önce veya sonra doğmuş olma ayırımı yapılmaksızın, evlatlığın tüm altsoyu evlat edinenin yasal mirasçısı durumundadır⁶⁴. Evlatlık (veya altsoyu), miras bırakana iki ayrı kök çizgisiyle bağlı ise, çizgilere düşen mirasın toplamına göre hak sahibi olur. Örneğin, bayan (M), evlilik dışında doğan ve kendisinden önce ölen kızı (K)'nın hayatta olan iki oğlundan birini evlat edinse, evlatlık olan torun, iki ayrı çizgiden miras payı alabilir. Ancak evlatlık ayrı çizgilerle değil de, kendisini miras bırakana (evlat edinene) bağlayan çizgiye ait sıfatının birden çok olduğu hallerde evlatlığın sadece bir sıfatla mirasçı olacağı kabul edilmektedir. Örneğin bay (M), evlilik dışında doğan ve babalığa hüküm sonucu kendisine bağlanan oğlu (A)'yı daha sonra evlat edinse, (A) hem evlatlık ilişkisi hem de kan hısımlığı dolayısıyla, yani çift sıfatla mirasçı olamayacak, sadece tek sıfatla mirasçı olabilecektir⁶⁵.

Eski Kanunun aksine Yeni Medeni Kanun, evlat edinme işleminden önce, evlatlık ve altsoyunun yasal miras hakkını ortadan kaldıran veya azaltan bir sözleşmenin yapılmasına olanak tanımamıştır. Ancak evlatlık dilerse evlat edinmeden sonra yapılacak bir miras sözleşmesiyle karşılıksız olarak veya bir karşılık sağlayarak evlat edinenin mirasından feragat edebilir. Evlatlık bir karşılık sağlayarak mirastan feragat ederse, sözleşmede aksi öngörülmedikçe, onun altsoyunun da mirasçılık sıfatı sona erer. Ancak evlatlığın karşılıksız feragati kendi altsoyunun evlat edinene mirasçılığını etkilemez (MK.m.528).

Evlatlık ilişkisi, evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesi ile kurulur ve evlatlık bu andan itibaren yasal mirasçı sıfatını kazanır. Ancak MK.m.315/f.2'ye göre, evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmaz. Dolayısıyla hakim, evlat edinme başvurusunda bulunan kişinin ölümünden sonra da evlat edinmeye karar verebilecektir. Kanaatimizce bu düzenleme evlatlığın özellikle miras çıkarlarını korumak amacıyla sevk edilmiştir. Bu nedenle evlat edinme kararı evlat edinenin ölümünden sonra ve-

⁶³ Hatemi, altsoyu olan bir kişinin evlat edinmesi durumunda, evlatlığın ancak mirasın tasarruf nisabı oranında hak sahibi olması gerektiğini savunmaktadır (Hüseyin Hatemi, Miras Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2000, s.25).

⁶⁴ O. Gökhan Antalya, Miras Hukuku, İstanbul 2003, s.65; Zahit İmre/Hasan Erman, Miras Hukuku, 4. Basım, İstanbul 2003, s.31,32.

⁶⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age., s.89,90; Antalya, age., s.67; Hatemi, age., s.25,26.

rilmiş olsa da evlatlığa mirasçılık sıfatı tanımak gerekir. Miras hukuku bakımından, evlat edinme kararı geriye etkili olarak, evlat edinme başvurusunun yapıldığı tarihten itibaren hüküm ifade etmelidir⁶⁶.

Evlatlık çifte miras hakkına sahiptir. Şöyle ki, evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olmakla birlikte asıl ailesine karşı olan mirasçılık sıfatını da korur. Yani evlatlığın asıl ailesi ile olan miras ilişkisi kesilmez. Evlatlık kendi kan hısımlarına mirasçı olabileceği gibi, evlatlığın kan hısımları da ona mirasçı olabilir. İsviçre Medeni Kanunu'na göre, evlatlık ve altsoyu ile evlat edinen ve hısımları arasında karşılıklı miras hakkı vardır. Evlat edinilen çocuğun asıl (öz) ana babası ile soybağı sona erdiği için aralarındaki yasal miras hakkı da karşılıklı olarak ortadan kalkar. Sadece üvey çocuğun evlat edinilmesi durumunda, evlatlığın asıl ana ya da babasına karşı olan mirasçılık sıfatı devam eder⁶⁷.

V. SONUÇ

Evlat edinmenin sonuçlarına ilişkin Medeni Kanun hükümleri incelendiğinde, yasa koyucunun ne sınırlı evlat edinme rejimini ne de tam evlat edinme rejimini bütünüyle kabul etmediği görülür. Esas itibariyle sınırlı evlat edinme rejimi iskelet olarak alınmış olsa da, tam evlat edinme rejimine ilişkin bir çok hükme de yer verilmiştir. Evlat edinme konusunda getirilen yeni düzenlemelerin çoğu İsviçre Medeni Kanunu'ndan alınmıştır. Ancak başka bir yasadan kural aktarımı yapılırken sistem uyumu yeterince sağlanamamıştır. İki değişik sistemden bir karma sistem yaratılmaya çalışılmış, ne var ki özgün bir sentez elde edilememiştir. Çünkü her iki sistem de farklı felsefi temellere dayanmaktadır.

Yeni Medeni Kanun, küçükler ile yetişkinlerin evlat edinilmesini farklı koşullara bağlamış, fakat aynı hükümlere tabi tutmuştur. Çağdaş hukuk sistemleri, küçüklerin evlat edinilmesine bağlanan sonuçlar bakımından tam evlat edinme rejimini benimsemiştir. Bu gün Batı ülkelerinde evlat edinme, evlatlığın kendi ailesiyle; yani öz ana babası ile olan ilişkilerini koparır, evlatlığı tümüyle evlat edinene bağlar. Çocuğun asıl ailesi ile olan ilişkisi devam etmediği için onun ruhsal ve duygusal gelişimine zarar verebilecek sorunlarla karşılaşmaz. Kanaatimizce, Medeni Kanun küçüklerin evlat edinilmesini nasıl farklı koşullara bağlamışsa, aynı şekilde yetişkinlerin evlat edinilmesinden farklı hükümlere de tabi tutmalıydı. Küçüklerin evlat edinilmesinde tam evlat edinme rejimi, yetişkinlerin evlat edinilmesinde ise sınırlı evlat edinme rejimi benimsenmeliydi. Çünkü evlat edinilen bir yetişkinin,

⁶⁶ Aynı görüş için bkz. Hegnauer, n.12.12, s.95; Breitschmid, Art.267, n.4, s.1379.

⁶⁷ Hegnauer, n.12.12, s.95; Akyüz, age., s.151.

evlat edinmenin ailesiyle bütünleşme ihtiyacı küçüklerde olduğu kadar yoğun değildir. Ayrıca küçüklerin evlat edinilmesi bakımından sınırlı evlat edinme rejiminin kabul edilmiş olması, Türk mahkemelerince verilen evlat edinme kararlarının, Almanya, Fransa, İsviçre gibi tam evlat edinme rejimini benimsemiş ülkelerde tanınmasına da engel olacaktır.

Evlad edinmenin sonuçlarına ilişkin olarak yeni Medeni Kanun'da tespit ettiğimiz sistem uyumsuzluklarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Tam evlat edinme rejimi, geçerli bir biçimde kurulan evlatlık ilişkisini gerçek nesepte olduğu gibi çözülemez, sürekli bir ilişki olarak görür. Tam evlat edinmede, evlatlık ile asıl ailesi arasındaki soybağı koparıldığından ve evlatlık evlat edinenlerin öz çocuğu gibi değerlendirildiğinden, taraflar arasındaki evlatlık ilişkisi haklı nedenlere dayanılarak çözülemez. Çünkü bu ilişkisinin çözülebileceğini kabul etmek evlatlığı soysuz bırakmak anlamına gelir. Bizim yasamızda ise, evlat edinme, evlatlık ile asıl ailesi arasındaki soybağını koparmadığı için evlatlık ilişkisinin ortadan kaldırılmasına olanak tanınmaması olmazsa olmaz bir nitelik taşımaz. Çünkü zaten evlatlığın asıl ailesi ile olan soybağı ilişkisi devam etmektedir.

Evlad edinmenin dilerse küçüğe yeni bir ad verebilmesi de tam evlat edinme türüne has bir düzenlemedir. Kanaatimizce, evlat edinen küçüğe yeni bir ad vermek istiyorsa, bunu evlat edinme kararını verecek hakime bildirmeli ve hakimnin istemi haklı görmesi durumunda bu husus evlat edinme kararı içinde yer almalıdır. Yoksa evlat edinenin dilediği takdirde nüfus idaresine başvurup çocuğa yeni bir ad verebilmesine olanak tanınmamalıdır. Evlat edinene tanınan ad verme hakkı, küçüğün ayırt etme gücüne sahip olmaması koşuluna bağlanmalı ve en geç çocuğun ilk öğretime başlama yaşına kadar kullanılabilmelidir.

Bunun gibi, eşler tarafından birlikte evlat edinilen küçüğün nüfus kaydına ana baba adı olarak evlat edinilenlerin isminin yazılması da tam evlat edinme türüne has bir düzenlemedir. Burada hem evlatlık ile asıl ana babası arasındaki soybağının muhafaza edilmesi hem de asıl ana babanın ve dolayısıyla evlatlık ilişkisinin gizlenmeye çalışılması bir çelişkidir.

Sistem uyumsuzluğu yaratan bir diğer durum, evlatlık ilişkisinden doğan evlenme yasağı konusundadır. Şöyle ki, evlenmeye engel teşkil eden hısımlığa ilişkin MK.m.129 b.3'de, evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme kesin olarak yasaklanmıştır. Bu maddenin kenar başlığı ve ilk iki bendindeki hükümlere bakıldığında burada sözü edilen kişiler arasında kan veya kayın hısımlığı bulunduğu görülür. Oysa üçüncü bentte sayılan kişilerden sadece evlat edinen ile evlatlık -ve tartışmalı olmakla birlikte evlat edinen ile evlatlığın altsoyu- arasında bir

hısımlık mevcuttur. Diğer bir deyişle evlat edinenin altsoyu ile evlatlık arasında veya evlat edinen ile evlatlığın eşi arasında bir hısımlık ilişkisi bulunmamaktadır. Çünkü hısımlık konusunda sınırlı evlat edinme rejimine ilişkin sonuçlar benimsenmiştir. Dolayısıyla Kanun aslında aralarında hiçbir hısımlık ilişkisi bulunmayan kişilere yakın derecede hısım olmaları gerekçesiyle evlenme yasağı getirmiştir (MK.m.129/b.3;145/b.4). İsviçre hukukunda ise böyle bir tutarsızlık yoktur. Çünkü evlat edinme, evlatlık ile evlat edinenin kan hısımları arasında da bir hısımlık meydana getirmektedir. İsviçre hukukunda, kan hısımları arasındaki evlenme yasağının sınırı, evlat edinme ile doğan hısımlıkta da aynen geçerlidir.

Evlenme yasağı konusunda dikkat edilmesi gereken diğer bir sorun; evlatlık ile evlat edinenin üstsoyu arasında bir evlenme engeli getirilmemiş olmasıdır. Pek nadiren karşılaşılsa da, böyle bir evlilik istemine açık kapı bırakılmamalıdır.